

نماز، بلند معرفت

شرح رسالہ غزاة المنی ومعراج القرب واللقاء

علامہ مولا محمد امجد علی دہلوی

محمد بیابانی اسکوی

بہ اہتمام

عباس شاہ منصور

انتشارات نبأ

سرشناسه:
عنوان قراردادی:
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
شابک:
بها:
وضعیت فهرست‌نویسی:
یادداشت:
یادداشت:
یادداشت:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
شناسه افزوده:
شناسه افزوده:
رده‌بندی کنگره:
رده‌بندی دیویی:
شماره کتابشناسی:

بیابانی اسکویی، محمد، ۱۳۴۱ - ، شارح.
غایة المني و معراج القرب و اللقاء. فارسی. شرح.
نماز بلندی معرفت: شرح رساله غایة المني و معراج القرب و اللقاء علامه محقق آية الله العظمی میرزا مهدی / محمد بیابانی اسکویی؛ به اهتمام عباس شاه منصورى
تهران: موسسه فرهنگى نبأ، ۱۳۹۷.
۲۸۸ ص.: نمونه.
ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۲۶۴-۰۷۹-۶
۲۰۰،۰۰۰ ریال.
فیبا.
این کتاب شرحی است بر «غایة المني و معراج القرب و اللقاء» آیت‌الله العظمی میرزا مهدی اصفهانی علیه‌السلام.
کتابنامه: ص. [۲۸۱] - [۲۸۸]؛ همچنین بصورت زیرنویس.
چاپ اول.
اصفهان، میرزا مهدی، ۱۳۶۳ - ۱۳۲۴. غایة المني و معراج القرب و اللقاء. - نقد و تفسیر.
نماز.
salat
عبادت (اسلام).
worship (islam)
اصفهان، میرزا مهدی، ۱۳۶۳ - ۱۳۲۴. غایة المني و معراج القرب و اللقاء. شرح.
۱. تصویری، عباس، ۱۳۵۶ - .
۲۰۴۲۲ غ / الف / ۱۸۶ BP
۱۷، ۱۳
۴۵ ۱۵۲

نشأت نبأ

نشریه علمی معرفت

شرح رساله غایة المني و معراج القرب و اللقاء علامه محقق آية الله العظمی میرزا مهدی اصفهانی علیه‌السلام

مؤلف: محمد بیابانی اسکویی
به اهتمام: عباس شاه منصورى
ویراستار: عبدالحسین طالی
گرافیک: علی کسرائیان
حروفچینی: اصغر دوازده‌امامی
چاپ و صحافی: دالاهور صالحانی
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۶۴-۰۷۹-۶
چاپ اول: ۱۳۹۷
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۰۰،۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات نبأ: تهران، خیابان شریعتی، بالاتراز خیابان بهار شیراز، کوچه مقدم، نبش ادیبی،
پلاک ۲۶، تلفن: ۷۷۵۰۴۶۸۳ (۰۲۱)
دورنگار: ۷۷۵۰۶۶۰۲ (۰۲۱) صندوق پستی: ۳۷۷ / ۱۵۶۵۵

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۵	 نامه مؤلف
۱۷	 لقاء پروردگار؛ بشارتی بزرگ
۱۸	 معنای لقاء الله
۱۹	 آداب لقاء الله
۲۱	 معنای «وجه الله»
۳۰	 جایگاه نماز
۳۱	 نماز؛ عمود دین
۳۳	 نماز؛ قطب اسلام
۳۴	 نماز؛ روشنی چشم پیامبر ﷺ و اوصیاء او
۳۴	 نماز؛ غایت آرزوها
۳۴	 نماز؛ مقصودی عالی پس از معرفت الله
۳۸	 نماز؛ سلوکی بی پایان
۳۹	 نماز؛ ظهور معرفت الله و معرفت حقانیت قرآن و نبی و اوصیاء علیهم السلام
۳۹	 نماز؛ اجابت خواسته ها
۴۰	 نماز؛ ناهی منکرات

نماز؛ یاد خدا	۴۲
نماز؛ عامل برخورداری انسان از نور ایمان و نور خدا	۴۶
برخی دیگر از آثار نماز	۶۰
وجه تسمیه کتاب	۶۶

مقام اول: حقیقت عبادت و عبودیت / ۶۹

معنای «عبادت» و «عبودیت»	۷۱
مولویت؛ پروردگار؛ رکن بندگی نمودنش	۷۳
گست؛ به نهایت بستر عبودیت	۷۴
دو دیدگاه در مورد تصرف در ملک غیر	۷۵
تحقق یا عدم تحقق غایت الهی در خلقت	۷۷
معنای قضا و اراده خدا	۸۱
مستنداتی در پایه بودن مراتب برای عبودیت	۸۳
انحصار شفاعت برای خدا	۹۰
جریان سلطنت و ولایت کامل الهی در زیر زمین	۹۱
توحید؛ عامل حقیقی لقای خدا	۹۲
رحمت عامه و خاصه	۹۴
نسخ در آیات ناظر بر بیان هدف خلقت	۹۵
معرفت خداوند؛ معرفت امام	۹۸
عبودیت خدا؛ دوری از طاغوت ها	۱۰۲
بنده خدا و بنده شیطان	۱۰۲
عقلا و فهم روشن حقیقت مولویت و عبودیت	۱۰۴
ارتباط تکوین و تشریع	۱۰۸
اختلاف مراتب ولایات	۱۰۹
انحصار مولویت حق تعالی	۱۱۲

۱۱۳	 مشیت خدا؛ عامل پیدایش اشیا
۱۱۷	 شرک؛ نتیجهٔ وانهادن ولایت الهیه
۱۲۶	 سبب عبادت در مواجهه با مولی
۱۲۸	 تملیک ولایات؛ لطف الهی
۱۳۳	 توحید و علم فقه
۱۳۹	 احکام دینی، تشخیص عقل
۱۴۰	 خلوص نیت و اتیان فعل به قصد امر؛ شروط عبادت بودن افعال عبادی
۱۴۲	 رسوخ ظریف مرک، و سنت خداوند بر بندگان
۱۴۳	 تذکر به جهات فوق و مندرج به شرک
۱۴۸	 نقش محبت در بندگی عصبیان
۱۵۰	 معنای محبوب بالذات
۱۵۳	 تصوف؛ تقابل با تعبد
۱۵۴	 حب الهی و تبدیل سیئات به حسنات
۱۵۵	 رابطهٔ معرفت نفس با معرفت الله
۱۵۶	 نفس دشمن‌ترین دشمن انسان
۱۵۸	 بررسی روایت معرفت نفس
۱۵۸	 تأملی در «فنا» در نگاه اندیشمندان بشری
۱۶۰	 وحدت شهود، ترفندی برای خروج از وحدت وجود
۱۶۴	 عدم اطلاق عصبیان نفس
۱۶۵	 نسیان نفس؛ طریق ذکر خدای تعالی
۱۶۵	 وحشت از نفس؛ عامل انس به حق
۱۶۵	 دشمن ما؛ نفس یا هوای نفس؟
۱۶۸	 تحقیقی در حقیقت نفس در بیان مرحوم میرزا
۱۷۲	 نفس، نقص و عیب و نه عدم

۱۷۳	 انسان و هوای نفس
۱۷۶	 ایمان و عصمت

مقام دوم: حقیقت نماز/ ۱۷۹

۱۸۱	 معنای صلاة
۱۸۲	 دیدگاه مرحوم میرزای اصفهانی در موضوع له الفاظ
۱۸۳	 معنای واژه «صلاة»
۱۸۵	 شواهدی بر عدم تغییر در معنای لغوی واژه «صلاة» توسط شارع
۱۹۶	 نحوه استعمال واژه «صلاة» در آیات و روایات
۲۰۹	 عرف حاکم بر نظام شرعی، در نام گذاری ها
۲۱۲	 «توجه» مقبول خداوند، نماز
۲۱۴	 تقسیم عبادات به تعدی و توتل

مقام سوم: نماز و معرفت الله/ ۲۲۷

۲۲۹	 معرفت فطری و اولین وظیفه بندگی
۲۳۱	 معرفت الله، فعل خدا یا فعل بشر؟
۲۳۵	 عقل؛ اساس دین و رزی
۲۳۷	 عرش و کرسی
۲۴۰	 وجه پایه بودن عقل برای معارف الهی
۲۴۵	 درجات معرفت
۲۴۹	 فضای باز تشریع
۲۵۲	 نماز؛ فرصت حضور در محضر مولی
۲۵۹	 روح ایمان؛ عطیة الهی
۲۶۱	 معانی اذان و اقامه
۲۷۴	 معراج پیامبر و تشریع نماز
۲۸۱	 فهرست منابع

مقدمه

کتاب «غایه المنی و مصالح القرب و اللقاء» از رساله‌های محقق گرانمایه مرحوم آیه الله میرزا مهدی اصفهانی است که در این رساله کوچک مطالب عمیق معارفی، اخلاقی و اصولی به دانشوران عرضه شده است. این رساله بارها به صورت‌های مختلف چاپ و نشر شده است.

کسانی که در آثار میرزای اصفهانی تحقیق پرداخته‌اند، این نکته را نیک دریافته‌اند که مرحوم میرزا در دوران حیات از پیروان ارجمندشان از چاپ و نشر آثارشان خودداری نموده و دیگران را نیز از این کار منع می‌نمودند. این امر آنکه اساساً بخشی از آنچه امروزه به ایشان منتسب است، از سوی ایشان نه به جهت تالیف یک کتاب، بلکه تنها به عنوان دست نوشته‌هایی قبل از تدریس در کلاس‌های درسی‌شان نگارش یافته بود. همچنین برخی از تقریرات دروس ایشان که توسط شاگردانشان نوشته می‌شد در بازبینی ایشان مورد اصلاح قرار می‌گرفت. برخی قلم‌گرفتگی‌ها و حواشی که ایشان در چنین تقریراتی مرقوم فرموده‌اند، حاکی از این امر است. البته چنین اصلاحاتی تنها شامل برخی تقریرات شده و برخی دیگر از تقریرات از نظر اصلاحی ایشان دور مانده‌اند. بعلاوه به ندرت می‌توان متنی را یافت که دست‌نوشته خود مرحوم میرزا بوده و به دست ما رسیده باشد. لذا باید گفت حتی آنچه که شاگردان مرحوم میرزا از نوشته‌های ایشان استنساخ می‌نموده‌اند از تجدید نظر اصلاحی مرحوم میرزا در امان نمانده است؛ نسخه استنساخی مرحوم شیخ محمدحسن بروجرودی از معارف القرآن شاهی برای این

مدعاست.

ملاحظه این امور ما را به این نتیجه سوق می‌دهد که مرحوم میرزای اصفهانی در بیشتر نوشته‌هایشان - اگر نگوئیم همه نوشته‌هایشان - در برخی دیدگاه‌های خود تغییراتی داده و دائماً بر مکتوبات خود تجدید نظر اصلاحی داشته‌اند.

لحاظ نمودن این امور، موجب می‌شود که محققین دانشوری که در پی یافتن دیدگاه نهایی مرحوم میرزای اصفهانی هستند، این مطلوب را نه در یک کتاب از ایشان بلکه پس از تتبع در همه آثارشان پی‌گیری نمایند. نگارنده این سطور که سال‌ها به مطالعه و تحقیق در آثار آن بزرگوار و شاگردانشان اشتغال داشته نیز همواره این دغدغه را داشته است که در تدریس آثار ایشان به این مهم توجه کند و در حد امکان نظر نهایی آن بزرگوار را در حین تدریس به دانشوران عزیز عرضه نماید.

ذکر این نکته نیز مفید است که قصد ابتدایی نگارنده بر این نبود که محتوای جلسات درسی خود را به صوت رسمی نشر دهد، اما مشاهده نقد‌های غیر علمی و در برخی موارد غیر اخلاقی برخی از نویسندگان نسبت به آثار مرحوم میرزای اصفهانی و دادن نسبت‌های ناروا به آن عالم گرانقدر، موجب شد تا در حد وسع، با تشریح و تبیین آثار آن بزرگوار، دانشورانی را که دنبال فهم دقیق و اصیل مطالب معارفی ایشان هستند یاری نمایم.

از سلسله دروسی که به این صورت ارائه شده، ابتدا کتاب «عجای قرآن» به عنوان شرحی بر نامه مرحوم میرزای اصفهانی به شاهزاده افسر منتشر گردید. و اینک «نماز؛ بلندای معرفت» که شرحی بر رساله «غایة المنی و معراج القرب و اللقاء» است به دانشوران گرامی عرضه می‌شود. امید آنکه در آینده نزدیک نیز توفیق نشر و شرح آثار دیگر آن بزرگوار نصیبم گردد.

باید تذکر داد که پیش از این، رساله غایة المنی چند بار منتشر شده بود:

۱. متن کتاب، به خط مرحوم سید محمد باقر نجفی یزدی، همراه با چند رساله دیگر از مرحوم میرزای اصفهانی، ۱۳۶۴ ش.

۲. تصحیح و تحقیق متن کتاب، به اهتمام افضل قهرمانی. رساله کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، ۱۳۷۲ش

۳. متن کتاب به تحقیق مهدی خاتمی. تهران: آفاق، ۱۳۷۱ش.

۴. متن کتاب، همراه با ترجمه ریحانه عباسی. تهران: آفاق، ۱۳۹۴ش.

۵. نماز وسیله قرب و معرفت خدا. تهران: نیا، ۱۳۷۶ش. (تحریر و تلخیص و بایویی متن به فارسی).

ولی در این اثر، شرح محتوای رساله توجه شده که در هیچ یک از کارهای پیشین مورد نظر نبوده است.

این اثر نیز با زحمات دوست گوارم، دانشور گرامی، فاضل ارجمند، جناب آقای دکتر عباس شاه منصوری، به سامان رسیده است. از خداوند متان برای ایشان اجر جزیل و محبت و خشنودی حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف و برای دوستانی که این اثر را مطالعه می کنند، توفیق فهم و عمل به آن را خواستارم و خدای را سپاسگزارم که بنده را توفیق همکاری با چنین دوستی داده است. امیدوارم خداوند متعال همگان را در این راه ثابت قدم و استوار داند و اینگونه فعالیت ها در ترویج معارف الهی موجب خشنودی و رضایت مولانا صاحب العصر الزمان حضرت حجة بن الحسن العسكري (علیه السلام) قرار گیرد و مؤلف بزرگوار و اساتید را از برکات این آثار بهره مند گرداند.

متن مورد استفاده در این مکتوب، متنی است که در مؤسسه معارف اهل بیت (علیهم السلام) مورد تحقیق قرار گرفته و این اثر نیز از سوی آن مؤسسه محترم در دست چاپ است. در این متن، نسخه مرحوم آقای صدر زاده به عنوان متن اصلی مبنا قرار گرفته و از نسخ دیگر نیز در تصحیح متن استفاده شده است که این نسخ عبارتند از:

۱. نسخه آستانه که در پاورقی ها با علامت «آ» مشخص شده است.

۲. نسخه آقای فائقی که در پاورقی ها با علامت «ف» مشخص شده است.

۳. نسخه آقای ملکی که در پاورقی‌ها با علامت «م» مشخص شده است.

۴. نسخه آقای نمازی که در پاورقی‌ها با علامت «ن» مشخص شده است.

از آنجا که کتاب «غایة المنی و معراج القرب و اللقاء» قبلاً به صورت ترجمه شده از سوی نشر آفاق چاپ شده بود، ما نیز همان ترجمه را در این متن گنجانده و تنها در موارد جزئی تغییراتی در آن اعمال نمودیم.

محمد بیابانی اسکویی

۱۳۹۶/۷/۱۲

۱۳ محرم الحرام ۱۴۳۹

www.ketab.ir